

Liikehäiriösairautta sairastavan kuntoutuskurssi aikuiselle,
läheisen lähipäivillä

Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus

1.3.2025

Kela

PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi

www.kela.fi

Sisällys

Johdanto.....	4
1 Kuntoutuskurssin asiakas.....	5
1.1 Asiakkaan sairaus ja toimintakyky	5
1.2 Kuntoutuksen soveltuvuus.....	5
1.3 Kuntoutuksen kohdentuminen.....	6
1.4 Majoittuminen kuntoutuksen aikana.....	6
1.5 Avustamisen tarve	7
2 Hyvä kuntoutuskäytäntö.....	7
2.1 Asiakkaan tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen toteutusta.....	8
2.2 Omakuntoutus osaksi asiakkaan arkea.....	9
2.3 Yhteistyö on tuloksellisen kuntoutuksen edellytys	9
2.4 Ryhmätoiminta mahdollistaa vertaistuen	10
3 Kuntoutuskurssin järjestäminen.....	10
3.1 Asiakkaan oikeus valita palveluntuottaja	10
3.2 Osallistujat.....	10
3.3 Kuntoutuksen toteutusmuoto ja toteutuspaikka.....	10
3.4 Kesto, jaksotus ja rakenne.....	10
4 Asiakkaan kuntoutuskurssin toteuttaminen	11
4.1 Palveluntuottajan tehtävät ennen kuntoutuskurssin alkamista	11
4.2 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuksen aikana.....	14
4.3 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuskurssin jälkeen	22
5 Kuntoutuskurssin toteuttava henkilöstö	23

5.1	Moniammatillinen tiimi.....	23
5.2	Muu asiakkaan kuntoutukseen osallistuva henkilöstö.....	25
5.3	Kuntoutuksen toteuttavan henkilöstön sekä palveluvastaavan tehtävät ja kokemusvaatimukset.....	27
6	Palveluntuottajan kokemus.....	30
7	Kuntoutuskurssilla käytettävät tilat.....	31
7.1	Palveluntuottajan toimipisteessä sijaitsevat tilat	31
7.2	Muut kuin kuntoutuspalvelussa edellytetyt tilat.....	32
7.3	Asiakkaan majoitustilat kuntoutuksen aikana.....	32
8	Toimintakyvyn arviointi ohjaa toteutusta ja tekee muutoksen näkyväksi	33
8.1	Mittarit ja menetelmät, niiden käyttö ja mittauksen tarkoitus	33
8.2	Asiakaslähtöisyyden mittaaminen	35

Johdanto

Liikehäiriösairautta sairastavan kuntoutuskurssi on tarkoitettu yli 18-vuotiaalle asiakkaalle, jolla on asianmukaisesti diagnosoitu liikehäiriösairaus.

Kuntoutuskurssille osallistuva asiakas etsii ratkaisukeinoja ja helpotusta sairaudesta johtuviin arkipäivän haasteisiin. Kuntoutuksessa asiakas saa mm. tietoa sairaudesta ja sen itsehoidosta sekä tietoa keinoista, joilla hän voi itse vaikuttaa omaan toimintakykyynsä ja hyvinvointiinsa. Näiden lisäksi asiakas saa neuvoja omien voimavarojen ja elämäntilanteen vahvistamiseksi sekä ohjeita, miten toimia ja selviytyä opiskelussaan, työssään ja arjessaan. Kurssilla asiakasta tuetaan hänen yksilöllisten kuntoutustavoitteidensa mukaisesti. Ryhmässä toteutuva kuntoutus tarjoaa erityisesti mahdollisuuden vertaistukeen. Asiakas saa samassa tilanteessa olevilta muilta ryhmäläisiltä vertaistukea ja voi itse toimia myös sen antajana.

Kurssin keskeisenä tarkoituksena on vahvistaa asiakkaan **omakuntoutuksen jatkumista**. Omakuntoutuksella tarkoitetaan asiakkaan arjessa tapahtuvaa ja asiakkaan itsensä toteuttamaa, yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa suunniteltua kuntoutumistarpeeseen parhaiten sopivaa kuntoutusta.

Liikehäiriösairautta sairastavan kuntoutuskurssi on ryhmässä toteutuvaa kuntoutusta.

Kuntoutuskurssi toteutetaan kasvokkaisena kuntoutuksena ja majoituksella palveluntuottajan toimipisteessä.

Asiakkaan läheinen voi osallistua osan aikaa asiakkaan kanssa kasvokkaiseen kuntoutukseen.

Kuntoutuskurssille osallistuva on Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen tai vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen asiakas (laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005).

Palvelukuvauksen rakenne

Kelan kuntoutuksen palvelukuvauksen muodostaa **2 osaa**:

- kuntoutuspalvelun osa
- yleinen osa.

Osat on sijoitettu palvelukuvaukseen peräkkäin. Molemmilla osilla on oma kansilehtensä sekä sisällysluettelonsa. Molempia palvelukuvausten osioita sovelletaan samanaikaisesti Kelan järjestämän kuntoutuksen toteuttamisessa.

1 Kuntoutuskurssin asiakas

1.1 Asiakkaan sairaus ja toimintakyky

Kuntoutuskurssille osallistuvalla asiakkaalla on asianmukaisesti diagnosoitu **liikehäiriösairaus**.

Lisäksi

- asiakkaalla on sairaudesta aiheutuvia työ- tai opiskelu- ja/tai toimintakyvyn rajoitteita, jotka heikentävät suoriutumista arjen ympäristöissä
- terveydenhuolto on arvioinut, että asiakas tarvitsee tilanteessaan kurssimuotoista kuntoutusta ja että asiakas hyötyy siitä
- asiakkaalla on riittävästi itsenäistä toimintakykyä, jotta hän kykenee osallistumaan kurssin ohjelmaan 5 tuntia päivässä
- asiakkaan toimintakyky on arvioitu terveydenhuollossa riittäväksi, jotta hän voi osallistua kuntoutuskurssille täysipainoisesti ja kykenee liikkumaan palveluntuottajan tiloissa ilman jatkuvaa avustamista.

1.2 Kuntoutuksen soveltuvuus

Kuntoutuskurssi ei sovi asiakkaalle,

- jolle ryhmämuotoinen kuntoutus ei ole oikea kuntoutusmuoto
- jolla on akuutti tai hoitamaton päihdeongelma
- jonka kognitiivinen tai psyykkinen oireilu haittaa merkittävästi kuntoutuksessa selviytymistä.

1.3 Kuntoutuksen kohdentuminen

Kuntoutuskurssit kohdennetaan seuraavasti

- Parkinsonin tautia sairastavalle
- dystoniaa sairastavalle
- primaarista ataksiaa sairastavalle.

Parkinsonin tautia sairastavien kurssit kohdennetaan lisäksi sairauden vaiheisiin ja ikäryhmiin seuraavasti:

- alle 68-vuotiaat vasta diagnosoidut ja sairauden varhaisvaiheessa olevat (sairastaneet alle 5 vuotta)
- yli 68-vuotiaat vasta diagnosoidut ja sairauden varhaisvaiheessa olevat (sairastaneet alle 5 vuotta)
- pidempään sairastaneet (sairastaneet yli 5 vuotta).

Kuntoutuskurssille osallistuva asiakas on työelämässä, palaamassa työelämään (esim. kuntoutustuella), tai opiskelee tai on poissa työelämästä (esim. eläkkeellä).

Huomioitavaa: Palveluntuottajalla on oltava valmius toteuttaa kaikkien edellä mainittujen kohderyhmien kuntoutusta.

1.4 Majoittuminen kuntoutuksen aikana

Toteuta asiakkaan (ja hänen läheisensä) liikehäiriösairautta sairastavan kuntoutuskurssi **majoituksella**. **Lisätietoja:** Kuntoutuspalvelun osa 7.3 /Asiakkaan majoitustilat kuntoutuksen aikana.

Asiakas (ja hänen läheisensä) voi kuitenkin osallistua halutessaan liikehäiriösairautta sairastavan kuntoutuskurssille myös **ilman majoitusta**.

Huomioitavaa: Asiakas (ja hänen läheisensä) valitsee **itselleen parhaiten soveltuvan** kuntoutuksen toteutusmuodon (majoituksella tai ilman majoitusta) kuntoutuksen hakemusvaiheessa.

1.5 Avustamisen tarve

1.5.1 Asiakas

Tähän asiakasryhmään kuuluvalla henkilöllä voi olla avustamisen tarvetta kuntoutuksen aikana. Selvitä asiakkaan avuntarpeen taso ja määrä ennakkoyhteydenotossa sekä käytettävissä olevista asiakirjoista aina **ennen kuntoutuksen alkua**.

1.5.2 Kuntoutukseen osallistuva läheinen

Selvitä asiakkaalta ennakkoyhteydenotossa kuntoutukseen osallistuvan läheisen mahdollinen avuntarve. Lähtökohtaisesti läheisen tulee olla **toimintakyvyltään itsenäinen** tai hän voi tarvita päivittäisissä toimissaan ja liikkumisessaan henkilöstön **aivan vähäistä apua ja ohjausta**. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 7.2.4/ Läheisen avustaminen /ohjaaminen.

2 Hyvä kuntoutuskäytäntö

Laadukas ja tavoitteellinen kuntoutus edellyttää, että asiakkaan kanssa yhdessä on sovittu sellaiset kuntoutuksen tavoitteet, jotka ovat asiakkaalle realistisia ja merkityksellisiä. Lisäksi asiakkaan kuntoutuksesta saaman hyödyn pitää olla mahdollisimman merkityksellinen ja pitkäaikainen.

Tavoitteisiin pääsemiseksi palveluntuottaja valitsee asiantuntijuutensa perusteella

- kunkin asiakkaan yksilölliseen ja ryhmän tilanteeseen soveltuvat toimintatavat
- asiakasryhmän kuntoutuksen toteuttavan moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt, jotka vastaavat kaikista asiakkaan kuntoutuskokonaisuuteen liittyvien osa-alueiden toteutuksesta yhdessä muun henkilöstön kanssa koko asiakkaan kuntoutuksen ajan.

Toteuta kuntoutuskurssi siten, että asiakas (ja hänen läheisensä)

- voi luottaa kuntoutuksessa käytettävien menetelmien ja toteutustapojen pohjautuvan kansalliseen hoitosuositukseen (Käypä hoito -suositus) ja tieteelliseen näyttöön tai olevan muuten vakiintuneita ja yleisesti hyväksytyjä

- kokee palveluntuottajan ottavan huomioon liikehäiriösairautensa erityispiirteet
- tulee kohdatuksi **yksilönä** ja että hänen erilaiset tiedolliset, toiminnalliset, tunneperäiset sekä henkiset voimavaransa ja tuen tarpeensa huomioidaan
- kokee vuorovaikutuksen olevan **arvostavaa**
- kokee palveluntuottajan olevan valmistautunut hänen kuntoutukseensa
- on mukana oman kuntoutuksensa suunnittelussa ja saa sitä varten yleistä sekä kohdennettua tietoa
 - Moniammatillisen tiimin ja asiakkaan välinen yhteistyö on oltava kuntoutuksen peruslähtökohta, ja sen tulee perustua kumppanuuteen, jaettuun toimijuuteen ja vuorovaikutteiseen osallistamiseen
- oivaltaa toimintakykynsä vaikuttavat tekijät, tunnistaa rajoitteensa, vahvuutensa ja havaitsee asioita (yksilö- ja ympäristötekijöitä), jotka mahdollistavat sopeutumisen muuttuneessa tilanteessa.

2.1 Asiakkaan tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen toteutusta

Toteuta kuntoutuskurssi siten, että asiakas (ja hänen läheisensä)

- kokee palveluntuottajan kanssa yhteistyössä asetetut kuntoutuksen tavoitteet hänelle merkityksellisiksi
 - Auta asiakasta tunnistamaan kuntoutumisen tavoitteet ja määrittämään keinot niiden saavuttamiseksi esittelemällä vaikuttavia vaihtoehtoja kuntoutumisen toteuttamiseksi
 - Varmista aina, että asiakkaan kuntoutuksen tavoitteet ovat realistisia, aikataulutettuja, mitattavia, kirjattavia sekä tarkoituksenmukaisia
- oivaltaa muutoksen olevan mahdollinen, ja että hän kykenee sitoutumaan työskentelyyn, jota tavoitteiden saavuttaminen edellyttää
- kokee palveluntuottajan huomioivan hänen elämäntilanteensa, voimavaransa ja rajoitteensa
- kokee kuntoutuksessa keskittyvän hänen kannaltaan olennaisiin asioihin
- kokee palveluntuottajan toimivan asetettujen tavoitteiden mukaisesti ja että kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista ja siihen tarvittavaa työskentelyä arvioidaan yhteistyössä asiakkaan kanssa koko kuntoutuksen ajan.

2.2 Omakuntoutus osaksi asiakkaan arkea

Toteuta kuntoutuskurssi siten, että asiakas (ja hänen läheisensä)

- saa voimavaroja kuntoutumisessa tarvittavaan, omassa arjessa toteutuvaan aktiiviseen työskentelyyn
 - kiinnitä huomiota asiakkaan taitoihin, joita hän tarvitsee mm. omakuntoutuksen toteutuksessa (esim. ohjeiden seuraamiseen ja noudattamiseen) tai siihen, miten asiakas pystyy tekemään päätöksiä eri vaihtoehtojen välillä
- kokee harjoitteiden ja kuntoutumista tukevien toimintatapojen olevan mielekkäitä ja helposti omaksuttavia
- oppii keinoja, joilla hän voi muokata toimintatapojaan ja ympäristöään kuntoutumistaan edistäväksi
 - Varmista palveluntuottajana, että
 - toimintaympäristö edistää asiakkaan omakuntoutusta, on aidosti asiakaslähtöinen ja tukee asiakkaan aktiivisuutta ja voimavaroja
 - asiakkaan omakuntouksessa korostuu ja toteutuu moniammatillisen tiimin valmentava rooli
- kokee saavansa ratkaisuja sairaudesta johtuviin haasteisiin
- saa mahdollisuuden oppia uusia elämäntaitoja ja -tapoja.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 1.3: Hyvä kuntoutuskäytäntö.

2.3 Yhteistyö on tuloksellisen kuntoutuksen edellytys

Toteuta kuntoutuskurssi siten, että asiakas (ja hänen läheisensä)

- oivaltaa eri toimijoiden (esim. työterveydenhuollon) kanssa tehtävän yhteistyön keskeiseksi asiaksi tavoitteellisessa ja pitkäjänteisessä kuntoutumisessa
- kokee hyötывänsä erilaista osaamista ja näkökulmia yhdistävästä moniammatillisesta yhteistyöstä
- kokee eri toimijoiden toimivan yhteisten tavoitteiden mukaisesti
- kokee viestinnän eri toimijoiden välillä olevan toimivaa ja selkeää, ja että se toteutuu sovitusti.

2.4 Ryhmätoiminta mahdollistaa vertaistuen

Varmista, että asiakas (ja hänen läheisensä)

- kokee ryhmätoiminnan soveltuvan itselleen ja edistävän kuntoutumista
- saa mahdollisuuden tietojen ja hyvien oppimiskokemusten vaihtoon ryhmässä, jonka jäsenillä on samankaltainen kuntoutumisen tarve ja tavoite tai elämäntilanne.

3 Kuntoutuskurssin järjestäminen

3.1 Asiakkaan oikeus valita palveluntuottaja

Asiakas valitsee itselleen sopivimman vaihtoehdon Kelan hyväksymistä kuntoutuspalvelua toteuttavista palveluntuottajista.

3.2 Osallistujat

Kuntoutuskurssille osallistuu

- 8 asiakasta
- 8 aikuista läheistä.

3.3 Kuntoutuksen toteutusmuoto ja toteutuspaikka

Toteuta asiakkaan (ja hänen läheisensä) kuntoutuskurssi

- ryhmäkuntoutuksena
- ja**
- palveluntuottajan toimipisteessä. **Lisätietoja:** Kuntoutuspalvelun osa, luku 7: Kuntoutuskurssilla käytettävät tilat.

3.4 Kesto, jaksotus ja rakenne

Asiakkaan kuntoutuskurssin kesto on **yhteensä 15 vuorokautta** (toteutus maanantai-lauantai).

Toteuta asiakkaan kuntoutuskurssi **3 jaksossa** siten, että jaksojen pituus on **5 vuorokautta/jakso**.

Toteuta asiakkaan kuntoutuskurssi **kokonaisuudessaan keskimäärin 15 kuukauden aikana** mukaan lukien ennakko- ja seurantayhteydenotot.

Läheinen osallistuu kuntoutuskurssille **samanaikaisesti** asiakkaan kanssa **kurssin ensimmäiselle ja viimeiselle jaksolle**. **Lisätietoja:** Kuntoutuspalvelun osa, luku 4.2.4
Asiakkaan läheisen kuntoutuksen toteutus.

3.4.1 Rakenne

Asiakkaan kuntoutuskokonaisuuteen sisältyy:

1. kutsukirjeen lähettäminen asiakkaalle
2. ennakkoyhteydenotto asiakkaaseen
3. kuntoutuksen toteuttaminen seuraavasti:
 - aloitusjakso: 5 vuorokautta kuntoutusta palveluntuottajan toimipisteessä
 - väliyhteydenotto
 - jatkojakso: 5 vuorokautta kuntoutusta palveluntuottajan toimipisteessä
 - väliyhteydenotto
 - päätösjakso: 5 vuorokautta kuntoutusta palveluntuottajan toimipisteessä
4. seurantayhteydenotto / -otot asiakkaaseen.

4 Asiakkaan kuntoutuskurssin toteuttaminen

4.1 Palveluntuottajan tehtävät ennen kuntoutuskurssin alkamista

4.1.1 Kutsukirje ja esitietolomake

Toimita asiakkaalle **2 viikon kuluessa** kuntoutuspäätöksen saapumisesta **kutsukirje sekä esitietolomake täytettäväksi** (sähköpostitse tai postilla).

Kutsukirjeen pitää sisältää kuntoutuskurssiin liittyvät etukäteistiedot, tiedot palveluntuottajan ennakkoyhteydenoton ajankohdasta sekä kuntoutukseen liittyvä esitietolomake täyttöohjeineen. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 7.1.1: Kutsukirje sekä Yleinen osa, luku 7.1.2: Esitietojen kysely.

Kutsukirjeen tarkoitus on, että asiakas saa etukäteen tietoa mm.

- ennakkoyhteydenoton ajankohdasta (pvm ja aika) sekä yhteydenottajan tiedot (nimi, ammatti, puhelinnumero)
- kuntoutuksen toteutusaikataulusta, kuntoutuksen toteuttajasta sekä majoituksesta kahden hengen huoneessa
- kuntoutuksen toteutuksesta, kuten henkilöstöstä, ohjelmasta, menetelmistä
- mahdollisuudesta esittää myöhemmin toteutuvassa ennakkoyhteydenotossa kuntoutukseensa liittyviä kysymyksiä ja toiveita.

4.1.2 Ennakkoyhteydenotto asiakkaaseen

Ennakkoyhteydenotossa asiakas saa mm. varmistuksen kuntoutuksen aikataulusta ja ohjelman sisällöstä.

Ennakkoyhteydenotto asiakkaaseen toteutetaan **puheluna** tai **kuvapuheluna keskimäärin 3 viikkoa** ennen kuntoutuksen alkamista. Hyödynnä ennakkoyhteydenotossa asiakkaan täyttämän esitietolomakkeen tietoja. Ennakkoyhteydenoton toteuttaa **moniammatillisen tiimin ammattihenkilö/omaohjaaja**. Yhteydenoton kesto on **keskimäärin 30 minuuttia**.

Huomioitavaa: Jos et tavoita asiakasta ennakkoon yrityksistä huolimatta, se ei estä asiakkaan osallistumista kuntoutukseen. Dokumentoi asia asiakkaan tietoihin.

Toteuta ennakkoyhteydenotto asiakkaaseen siten, että

- varmistatte asiakkaan kanssa yhdessä, että kuntoutuskurssin soveltuu asiakkaan terveydentilaan ja elämäntilanteeseen
- varmistatte yhdessä, että kuntoutuskurssi on terveydentila ja elämäntilanne huomioiden oikea-aikainen
- asiakas saa **tarkempaa tietoa** esim.
 - kuntoutuksen sisällöstä
 - mukaan otettavista henkilökohtaisista tarvikkeista (esim. liikuntavarusteet, mahdolliset apuvälineet jne.)
 - muista kuntoutuksen toteutukseen liittyvistä seikoista (mm. majoituksesta)
- asiakas voi esittää kysymyksiä ja toiveita kuntoutukseen liittyen

- kannustat asiakasta miettimään hänelle itselleen merkityksellisiä kuntoutustavoitteita
- asiakas voi varmistua, että hänen erityistarpeensa tulee huomioitua kuntoutuksen aikana
- tiedustelet asiakkaalta, miten hän yleensä selviää kotioloista poikkeavassa ympäristössä. Selvitä asiakkaan avuntarve ja sen määrä mm.
 - pukeutumisessa
 - liikkumisissa
 - apuvälineiden käytössä
 - siirtymisissä
 - hygieniasta huolehtimisessa
 - ruokailussa toimimisessa jne.
- tiedustelet, mikä on asiakkaan uimataito
- kerrot asiakkaalle mahdollisuudesta tavata niitä ammattihenkilöitä, joiden asiantuntijuuden ja ohjauksen asiakas kokee tarpeelliseksi tilanteessaan
- kerrot asiakkaalle kuntoutuspalveluissa käytettävistä mittareista ja kuntoutuksen hyödyn raportoinnista.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 7.1.3: Ennakkoyhteydenotto asiakkaaseen ja asiakkaan sitouttaminen alkavaan kuntoutukseen.

Huomioitavaa: Jos ennakkoyhteydenotossa ilmenee, että kuntoutus on asiakkaalle toteutusajaltaan tai sisällöltään **sopimaton tai toimimaton**, sitä **ei ole** tarkoituksenmukaista aloittaa. Ole tässä tilanteessa **välittömästi yhteydessä Kelaan**.

4.1.3 Asiakastietojen välittymisen varmistaminen

Arvioi esitietojen ja ennakkoyhteydenotossa saamiesi tietojen perusteella asiakkaan kokonaistilanne, kuntoutustarve ja kuntoutustavoite. Käy nämä **asiat yhdessä läpi** moniammatillisen tiimin kanssa, jotta **asiakkaan yksilölliset tarpeet** tulee huomioitua osana ryhmämuotoista toimintaa ja ne ovat koko moniammatillisen tiimin tiedossa kuntoutuksen alusta saakka. Informoi myös tarvittavilta osin muuta asiakkaan kuntoutukseen osallistuvaa henkilöstöä esim. asiakkaan kuntoutustilanteesta, tarpeista ja toiveista.

Varmista aina, että asiakkaan kertoma ja hänen kokonaistilanteensa välittyy **koko kuntoutuksen ajan kaikille moniammatillisen tiimin ammattihenkilöille**, jotta asiakkaan ei tarvitse selvittää asiaansa erikseen jokaiselle asiantuntijalle.

Dokumentoi kaikki toteutuneet keskustelut huolellisesti, jotta asiakasta (ja läheistä) koskevat tiedot ovat ajantasaisesti eri ammattihenkilöiden käytettävissä. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 8.1: Kuntoutuksen toteutukseen liittyvä kirjaaminen.

4.2 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuksen aikana

Toteuta asiakkaan kuntoutuskurssi tukemalla asiakasta sairauden aiheuttamassa muutostilanteessa aina niin, että otat huomioon **asiakkaan** (ja hänen läheisensä) **yksilölliset** sekä **ryhmän tarpeet** ja heidän voimavaransa.

Varmista kuntoutuksen laatu kohtaamalla ja kuuntelemalla asiakasta aidosti. Auta asiakasta jäsentämään omaa elämäntilannettaan ja toimimaan aktiivisesti omien kuntoutustavoitteidensa saavuttamiseksi.

Luo asiakkaaseen sekä koko ryhmään luottamuksellinen, sitoutumista ja tavoitteellista motivoitumista kannatteleva suhde. Pyri tunnistamaan asiakkaiden yksilölliseen, mutta myös ryhmän tilanteeseen vaikuttavat menetelmät, jotka mahdollistavat asiakkaiden kuntoutuksen tavoitteeseen pääsemisen. Toteuta asiakkaan kuntoutus aina asetettujen tavoitteiden mukaisena. Varmista, että kuntoutus on sisällöltään mielekäästä ja hyödyllistä kaikille osallistujille.

Ryhmäytyminen

Mahdollista ja varmista asiakkaiden (myös heidän läheistensä) ryhmäytyminen heti kuntoutuksen aloitusvaiheesta lähtien. Hyvin toimiva ryhmä pystyy hyödyntämään resurssejaan tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti, joka osaltaan mahdollistaa toimivan ja aidon vertaistuen syntyminen. Varmista, että asiakkaiden ryhmäytyminen vahvistuu koko kuntoutuskokonaisuuden ajan.

Toteuta kuntoutuskurssi siten, että asiakas (ja hänen läheisensä) saa

- neuvontaa, ohjausta ja keinoja jatkaa mahdollisimman täysipainoista elämää sairaudesta huolimatta
- monipuolisesti tietoa sairaudesta
- valmiuksia vahvistaa omia voimavarojaan ja elämänhallintaansa
- keinoja jäsentää omaa elämäntilannettaan sekä keinoja toimia omien kuntoutustavoitteidensa saavuttamiseksi
- valmennusta kyetään mahdollisimman itsenäisesti ja aktiivisesti toimimaan omassa arjessaan ja osallistumaan yhteiskunnassa
- mahdollisuuden vertaistukeen, jonka avulla asiakas voi kokea voimaantumista ja jonka kautta hän voi löytää kyvykkyytensä ja uuden tavan toimia
- oppia siitä, miten hän voi itse vaikuttaa omaan toiminta- ja/tai työkykyynsä sekä hyvinvointiinsa
- löytää itselleen soveltuvia keinoja, joilla voi toteuttaa omakuntoutusta sekä edistää kuntoutumistaan ja arjen sujumista
- ohjausta omatoimisen liikunnan aloittamiseen tai jatkamiseen.

Toteuta asiakkaan läheisen osallistuminen kuntoutuskurssille siten, että läheinen saa mm.

- tarvitsemaansa tietoa ja tukea omassa roolissaan
- mahdollisuuden tavata muita samassa tilanteessa olevia läheisiä
- ohjausta ja voimavaroja toimiakseen aktiivisesti mukana asiakkaan kuntoutumisessa
- työkaluja ja keinoja oman ja asiakkaan hyvän ja toimivan arjen vahvistamiseksi.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 4.1: Läheisen osallistuminen.

4.2.1 Kuntoutusjaksojen toteutus

Pyri räätälöimään kuntoutuskurssin sisältö siten, että se vastaa mahdollisimman laajasti yksittäisen asiakkaan sekä koko asiakasryhmän tarpeisiin. Ota huomioon kuntoutuksen sisällön rakentamisessa asiakkaan sairauden yleiset oireet, niihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet ja näistä kumpuavat kuntoutustarpeet ja tavoitteet.

Työskentelyn lähtökohtana on ratkaisukeskeinen, joustava ja refleктоiva (valmennuksellinen) työote. Työskentelyä tulee ohjata asiakkaan yksilölliset sekä ryhmän yhteiset tavoitteet. Huomioi työskentelyssä aina asiakkaiden yksilölliset voimavarat ja taidot.

Varmista, että asiakkailla on mahdollisuuksia tehdä valintoja, osallistua ja räätälöidä kuntoutusta omiin tarpeisiinsa sekä olla aktiivisesti mukana palvelun suunnittelussa ja toteuttamisessa. Etsi yhdessä ryhmän kanssa aktiivisesti keskustellen arjen toimintakykyä edistäviä keinoja ja harjoitteita, jotka innostavat ja motivoivat asiakkaita siirtämään kurssien aikana opittuja asioita osaksi arjen toimintaa.

Tue yksittäistä asiakasta kuntoutuksessa. Suuntaa asiakkaan ajattelua vahvasti tulevaisuuteen ja kannusta asiakasta etsimään liikehäiriösairauden mukanaan tuomiin muutoksiin tukea omasta arjestaan. Anna asiakkaille säännöllisesti minäpystyvyyden tunteen vahvistavaa palautetta, koska asiakkaan motivaation ylläpitäminen kuntoutukseen voi olla hänelle haastavaa. Asiakkaalle annettava tuki on merkityksellistä, sillä se auttaa asiakasta uskomaan omaan pystyvyyteensä ja auttaa häntä ponnistelemaan kuntoutustavoitteensa saavuttamiseksi.

Jaksota kuntoutukseen sisältyvät erilaiset tapaamiset ja toimet aina siten, että niistä muodostuu asiakkaalle eheä, yksilölliseen kuntoutustarpeeseen vastaava kokonaisuus.

Toteuta asiakkaan kuntoutuskurssi siten, että se sisältää

- **asiakkaan yksilöllistä ohjausta**, joka osaltaan tukee asiakkaan pystyvyydentunnetta
- **ryhmätoimintaa**, jossa käsitellään niitä yhteisiä teemoja, jotka perustuvat asiakkaiden yksilöllisiin sekä ryhmän yhteisiin kuntoutustavoitteisiin ja toiveisiin. Tavoitteena on, että jaetut kokemukset ryhmän kanssa lisäävät asiakkaiden yhteisyyden tunnetta, tarjoavat uusia näkökulmia ongelmiin ja niiden ratkaisuihin sekä auttavat rakentamaan sairauden tai elämäntilanteen muuttumisen jälkeistä identiteettiä.
- **käytännön harjoittelua**, vuorovaikutusta edistäviä keskusteluja ja monipuolista tekemistä. Käytä työskentelyssä monipuolisesti eri tilanteisiin soveltuvia, tavoitteiden mukaisia sekä koko ryhmää aktivoivia toiminnallisia menetelmiä. Merkityksellistä on tunnistaa kunkin asiakkaan/asiakasryhmän tilanteeseen vaikuttavat menetelmät, jotka mahdollistavat asiakkaan/asiakkaiden kuntoutustavoitteeseen pääsemisen.

- **pienryhmätyöskentelyä**, jotta asiakkaan kuntoutustavoitteiden saavuttaminen sekä asiakkaiden kuulluksi tuleminen ja keskinäinen vuorovaikutus varmistetaan
 - käytä pienryhmätyöskentelyä menetelmänä aina, kun siihen on mahdollisuus
 - ota huomioon pienryhmäjaossa tarvittaessa esimerkiksi asiakkaiden ikä, elämäntilanne tai muu ryhmäjakoon vaikuttava tekijä
- **vertaisryhmätoimintaa**, jotta samanlaisessa tilanteessa olevat asiakkaat voivat jakaa kokemuksia keskenään ja saada sitä kautta toisiltaan tukea sekä uusia näkökulmia liikehäiriösairauden mukanaan tuomiin muutoksiin liittyen
- **yksilöllisiä tapaamisia ammattihenkilöiden kanssa**, jos asiakas (ja läheinen) tarvitsee tilanteessaan sekä kuntoutumisessaan henkilökohtaista keskustelua ja ohjausta tarvittavien ammattihenkilöiden kanssa
- **tarvittavaa yhteistyötä** asiakkaan arjen toimijoiden kanssa, silloin kun asiakkaan yksilöllinen tilanne sitä vaatii
- asiakaskohtaisten mittareihin liittyvien **kyselylomakkeiden täytön**
- kuntoutukseen sisältyvien jatkajaksojen sisällön tarpeiden ja tavoitteiden tarkistamisen.

4.2.2 Työskentelytapa

Toteuta asiakkaan ja läheisen kuntoutus pääasiallisesti **ryhmämuotoisena**. Sisällytä siihen **pienryhmätyöskentelyä**.

Huomioitavaa: Toteuta osa kuntoutuksesta asiakkaalle aina **yksilötapaamisina** (ryhmä- tai pienryhmätyöskentelyn sijaan) tarvittavien ammattihenkilöiden kanssa, kun se on asiakkaan kuntoutumisessa ja yksilöllisessä tilanteessa tarpeellista.

4.2.3 Asiakkaan kuntoutuksen toteutus

Kuntoutuspäivän pituus

Asiakkaan kuntoutuspäivän pituus on **aina vähintään 6 tuntia**.

Tästä ajasta asiakkaan ohjattua kuntoutusta on **keskimäärin 5 tuntia/kuntoutuspäivä**.

Huomioitavaa: Kuntoutuspäivä (vähintään 6 tuntia) sisältää siirtymiset tiloista toiseen, ohjelman mukaiset tauot sekä lounas- ja välipalatauot.

Tapaamisten kesto

Kuntoutukseen sisältyvien asiakkaan ja ammattihenkilöiden välisten **yksilöllisten ja ryhmämuotoisten tapaamisten** kesto on **keskimäärin 45–60 minuuttia/tapaamiskerta** (ehdoton minimi on 45 minuuttia/tapaamiskerta). Tämä kesto voi vaihdella kulloisenkin tilanteen mukaan ja se määräytyy **aina** asiakkaan yksilöllisen sekä ryhmän tilanteen ja tarpeen mukaan.

4.2.4 Asiakkaan läheisen kuntoutuksen toteutus

Kesto ja jaksotus

Läheisen kuntoutuskurssin kesto on **yhteensä 10 vuorokautta**.

Toteuta asiakkaan aikuisen läheisen kuntoutuskurssi kokonaisuudessaan **kahdessa jaksossa**.

Läheinen osallistuu kuntoutuskurssille **samanaikaisesti** asiakkaan kanssa **kurssin ensimmäiselle ja viimeiselle jaksolle**.

Toteuta läheisille kuntoutuskurssi siten, että

- kaikkien asiakkaiden läheiset osallistuvat **aina samoina päivinä** kuntoutuskurssille
- läheinen osallistuu aina asiakkaan kanssa **samoina päivinä** kuntoutuskurssille.

Kuntoutuspäivän pituus

Läheisen kuntoutuspäivän pituus on **aina vähintään 6 tuntia**.

Järjestä läheisille kuntoutusohjelmaa **keskimäärin 5 tuntia/kuntoutuspäivä**, josta läheisille kohdennettua omaa ohjelmaa on oltava vähintään **2 tuntia/kuntoutuspäivä**.

Muun jäljelle jäävän kuntoutusajan asiakkaan läheinen osallistuu asiakkaan kuntoutuspäivän ohjelmaan.

Huomioitavaa: Kuntoutuspäivä (vähintään 6 tuntia) sisältää siirtymiset tiloista toiseen, ohjelman mukaiset tauot sekä lounas- ja välipalatauot.

Tapaamisten kesto

Asiakkaiden läheisten ja ammattihenkilöiden välisten **yksilöllisten ja ryhmämuotoisten tapaamisten** kesto on **keskimäärin 45–60 minuuttia/tapaamiskerta** (ehdoton minimi on 45 minuuttia/tapaamiskerta). Tämä kesto voi vaihdella kulloisenkin tilanteen mukaan ja se määräytyy **aina** yksittäisen läheisen sekä läheisten ryhmän tilanteen ja tarpeen mukaan.

4.2.5 Aloituskeskustelu

Järjestä asiakkaalle (ja hänen läheiselleen) **yksilöllinen aloituskeskustelu 1–3 ensimmäisen kuntoutuspäivän** aikana.

Aloituskeskusteluun osallistuu omaohjaaja tai muu moniammatillisen tiimin ammattihenkilö.

Toteuta aloituskeskustelu asiakkaan kanssa siten, että

- asiakas on **itse konkreettisesti mukana** kuntoutuksensa suunnittelussa, kuntoutuksen tavoitteiden asettamisessa ja tarkentamisessa

Huomioitavaa: On keskeistä, että yhdessä asetetut kuntoutuksen tavoitteet ovat asiakkaalle **merkityksellisiä ja tavoittelemisen arvoisia**. Kaikki muutokset tavoitteiden suuntaan vahvistavat asiakkaan motivaatiota ja sitoutumista omakuntoutukseen.
- varmistat yhdessä asiakkaan kanssa kuntoutuksen suunnitelman toimivuuden, realistisuuden sekä yhteisen ymmärryksen kuntoutuksen sisällöstä
 - asiakkaalla on oltava selkeä käsitys siitä, mikä on kuntoutuskurssin tarkoitus ja tavoite
- varmistat asiakkaan sitoutumisen omiin kuntoutustavoitteisiinsa ja koko ryhmän toimintaan

- kartoitat yhdessä asiakkaan kanssa ne tarvittavat ammattihenkilöt, joiden asiantuntijuus on asiakkaan yksilöllisessä tilanteessa tarpeellinen
- asiakkaalle selkeytyy, mikä merkitys kuntoutuksen aikana toteutettavilla arvioinneilla (haastattelut, tutkimukset ja mittaukset) on asiakkaan kokonaistilanteen arvioimisessa ja konkreettisten kuntoutustavoitteiden määrittämisessä
- tiedustelet asiakkaalta hänen kuntoutuksen aikaista avustamisensa tarvetta ja määrää
- kerrot asiakkaalle kuntoutuksen hyödyn raportoinnista. Pyydä samalla suostumus siihen, että kuntoutuksen hyödyn raportointitiedot voi toimittaa Kelaan.

Huomioitavaa: Jos aloituskeskustelussa ilmenee, että kuntoutus on asiakkaalle toteutusajaltaan tai sisällöltään sopimaton tai toimimaton, sitä **ei ole** tarkoituksenmukaista aloittaa. **Ole tässä tilanteessa välittömästi yhteydessä Kelaan.**

4.2.6 Väliarviointi

Järjestä ensimmäisen ja toisen kuntoutusjakson lopussa tapaaminen asiakkaan ja omaohjaajan tai moniammatillisen tiimin ammattihenkilön kesken kuntoutuksen väliarviointia varten. Tapaamiseen voi osallistua myös muita ammattihenkilöitä, jos asiakkaan yksilöllinen tarve ja tilanne sitä vaatii.

Väliarvion tavoitteena on mm.

- arvioida asiakkaan kulunutta kuntoutusjaksoa, kuntoutustavoitteiden toteutumista sekä mahdollisia muutostarpeita esim. kuntoutuksen sisältöön ja tavoitteisiin
- varmistaa asiakkaan omakuntoutumisen jatkuminen arjessa käymällä läpi kuntoutuksessa opittuja asioita ja neuvoja, joita asiakas voi tehdä omassa arjen ympäristössään
- selvittää, onko asiakkaan arjen ympäristössä mahdollisia muokkaustarpeita, joilla voi edistää asiakkaan omakuntoutuksen toteutumista ja jatkumista.

4.2.7 Kuntoutusjaksojen välinen yhteydenotto

Ota asiakkaaseen yhteyttä puhelimitse tai kuvapuheluna asiakkaan kanssa yhteisesti sovittuna aikana kuntoutusjaksojen välissä.

Yhteydenottojen määrä perustuu asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen, mutta se on aina toteutettava **vähintään yhden kerran jokaisen kuntoutusjakson välissä.**

Väliyhteydenoton toteuttaa omaohjaaja tai muu moniammatillisen tiimin ammattihenkilö.

Varmista väliyhteydenotossa mm. asiakkaan

- omakuntoutuksen toteutumista hänen arjessaan
- arjen yleistä sujuvuutta
- sitoutumista yhdessä sovittuihin muutoksiin
- luottamusta siihen, että asiakkaan omat voimavarat pysyvät vahvoina. Tue asiakkaan pystyvyydentunnetta.

Väliyhteydenoton tavoitteena on mm. arvioida, onko asiakas esim. tehnyt sovitut harjoitukset oikein, soveltuuko asiakkaalle suunniteltu kuntoutusohjelma hänen arkeensa, onko asiakas osallistunut säännöllisesti esim. suunniteltuun toimintaan vai onko tarvetta muuttaa suunniteltua kuntoutuksen ohjelmaa.

4.2.8 Loppukeskustelu

Järjestä **asiakkaalle** (ja hänen läheiselleen) viimeisen kuntoutusjakson lopussa **keskustelu yksilöllisesti.**

Keskusteluun osallistuu omaohjaaja tai muu moniammatillisen tiimin ammattihenkilö.

Yksilöllisen loppukeskustelun kesto on **keskimäärin 45–60 minuuttia.**

Loppukeskustelun tarkoitus ja sisältö:

- asiakkaan kanssa yhdessä arvioidaan kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja summataan toteutunutta kuntoutusta
- asiakkaan kanssa yhdessä laaditaan kuntoutumisen jatkosuunnitelma ja mm. käydään keskustelua keskeisistä kuntoutuspalautteeseen kirjattavista asioista.
- varmistetaan asiakkaan omakuntoutumisen jatkuminen arjessa käymällä asiakkaan kanssa yhdessä läpi kuntoutuksessa opittuja asioita ja neuvoja

- varmistetaan, että asiakkaalla on tiedossa ne arjen toimijat, joihin voi olla tarvittaessa yhteydessä
- jokaisen asiakkaan kanssa yhdessä sovitaan kuntoutukseen sisältyvän seurantayhteydenoton ajankohta, ja toteutustapa sekä kerrotaan, kuka moniammatillisen tiimin ammattihenkilöistä toteuttaa seurantayhteydenoton. Varmista, että asiakas on ymmärtänyt asian ja osaa odottaa seurantayhteydenottoa sovittuna ajankohtana.

Huomioitavaa: Kaikkien osallistujien kanssa laaditaan oma selkeä ja yksilöllinen kuntoutumisen jatkosuunnitelma omakuntoutuksen jatkumiseksi ja varmistamiseksi.

4.3 Palveluntuottajan tehtävät kuntoutuskurssin jälkeen

4.3.1 Asiakkaan kuntoutumisen seuranta

Ota asiakkaaseen yhteyttä 6 kuukauden kuluessa siitä, kun viimeinen kuntoutusjakso on päättynyt. Seurantayhteydenoton asiakkaaseen toteuttaa omaohjaaja tai moniammatillisen tiimin ammattihenkilö.

Toteuta seurantayhteydenotto 1–2 kertaa puheluna tai kuvapuheluna. Yhteydenoton kesto on **keskimäärin 30 minuuttia/yhteydenotto**.

Seurantayhteydenoton tarkoitus on

- varmistaa asiakkaan arjen sujumista ja omakuntoutuksen jatkumista
- vahvistaa asiakkaan toimintakykyä omassa elinympäristössään
- varmistaa, että asiakkaan työ- tai opiskelukyky säilyy, ja että se vahvistuu
- varmistaa, että asiakas sitoutuu toimintatapojen muutoksiin
- vahvistaa asiakkaan luottamusta omiin voimavaroihinsa
- luoda selkeä lopetus yhteistyölle.

Seurantayhteydenotossa asiakas ja moniammatillisen tiimin ammattihenkilö

- arvioivat asiakkaan jatko-ohjaustarpeita ja omakuntoutuksen toteutumista
- keskustelevat, miten kuntoutuminen ja omakuntoutus voi jatkua oman terveydenhuollon ja/tai muiden arjen toimijoiden (esim. sosiaali- tai terveydenhuollon) tuella ja kehen asiakas voi ottaa tarvittaessa yhteyttä.

5 Kuntoutuskurssin toteuttava henkilöstö

5.1 Moniammatillinen tiimi

Muodosta moniammatillinen tiimi (koonpano on määritelty kuntoutuspalvelun osan luvussa 5.1.2), joka toteuttaa kuntoutuksen asiakaslähtöisesti **yhdessä asiakkaan kanssa**. Asiakkaan kuntoutumisen lähtökohtana ovat asiakkaan tarpeet, hänen oma elinympäristönsä sekä mielekäs toiminta arjen toimissa.

Jokainen moniammatillisen tiimin ammattihenkilö osallistuu omassa roolissaan kokonaisvaltaisesti kuntoutuksen toteutukseen **koko asiakasryhmän** sekä **yksittäisen asiakkaan** tarpeiden mukaan. Ammattihenkilöiden osallistuminen on joustavaa ja kuntoutuksen tavoitteiden mukaista.

5.1.1 Moniammatillisen tiimin tehtävät

Moniammatillinen tiimi

- vastaa ryhmänä kaikista kuntoutuskokonaisuuteen (ml. ennakko- ja seurantayhteydenotot) liittyvien osa-alueiden laadukkaasta toteutuksesta
- laatii yhteisen ja selkeän suunnitelman moniammatillisen tiimin tavoitteista, ja kunkin ammattihenkilön roolista ja tehtävistä asiakkaan kuntoutuksen toteutuksessa
- ohjaa asiakasta kohti aktiivista toimijuutta siten, että erilaisissa kohtaamisissa ja tilanteissa asiakkaalla on mahdollisuus olla itse mukana määrittelemässä kuntoutuksensa tavoitteita, luomassa ratkaisuja sekä toteuttamassa niitä.

Huomioitavaa:

- Jokaisella tiimiin kuuluvalla ammattihenkilöllä (ml. erikoislääkäri) on oman roolinsa mukainen **yhteinen vastuu tiimin toiminnasta** ja siitä, että asiakkaan kuntoutus etenee tavoitteiden mukaisesti.
- Ammattihenkilöt työskentelevät toistensa kanssa **aktiivisina kumppaneina**.
- Ammattihenkilöt **osallistuvat laajasti omassa roolissaan tarvittaviin tapaamisiin** siten, kuin asiakkaan yksilöllinen kuntoutustarve ja elämäntilanne edellyttävät.

5.1.2 Moniammatillisen tiimin kokoonpano

Moniammatilliseen tiimiin kuuluvat kaikki seuraavat ammattihenkilöt:

- **1** erikoislääkäri
- **3** pakollista ammattihenkilöä
- vähintään **2** valinnaista ammattihenkilöä.

Erikoislääkäri

Erikoislääkärin erikoistumisala on neurologia.

Pakolliset ammattihenkilöt

Moniammatillisen tiimin 3 pakollista ammattihenkilöä ovat

- 1.** sairaanhoitaja (AMK) **tai** terveydenhoitaja (AMK)
- 2.** psykologi **tai** neuropsykologi
- 3.** fysioterapeutti (AMK).

Omaohjaaja

Toteuta asiakkaan kuntoutuskurssi siten, että **1** pakollisista ammattihenkilöistä toimii asiakkaan **omaohjaajana**. Voit jakaa eri asiakkaiden omaohjaajana toimimisen moniammatilliseen tiimiin kuuluvien eri pakollisten ammattihenkilöiden kesken. **Lisätietoja:** Yleinen osa luku 9.1.3: Omaohjaaja.

Yhteyshenkilö

Toteuta kuntoutuskurssi siten, että **1 pakollisista ammattihenkilöistä** toimii asiakkaiden yhteyshenkilönä kuntoutuksen aikana. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 9.1.2: Yhteyshenkilö.

Huomioitavaa: Voit antaa edellä mainitut omaohjaajan ja yhteyshenkilön tehtävät myös samalle pakolliselle ammattihenkilölle.

Valinnaiset ammattihenkilöt

Palveluntuottajalla on oltava lisäksi **käytettävissään kuntoutuskurssin aikana seuraavat 3 valinnaista ammattihenkilöä:**

1. sosiaalityöntekijä **tai** sosionomi (AMK) **tai** kuntoutuksen ohjaaja (AMK)
2. toimintaterapeutti (AMK)
3. puheterapeutti.

Käytä kurssilla näistä 3:sta valinnaisesta ammattihenkilöstä **vähintään 2:ta ammattihenkilöä**. Valitse valinnainen ammattihenkilö moniammatilliseen tiimiin sen mukaan, millaista asiantuntijuutta asiakasryhmä kulloinkin tarvitsee.

Huomioitavaa:

Jos kurssi on moniosainen, voit vaihdella **saman kurssin eri jaksoilla** em. luettelossa mainittuja valinnaisia ammattihenkilöitä asiakkaiden tarpeen ja tilanteen vaatimalla tavalla.

5.2 Muu asiakkaan kuntoutukseen osallistuva henkilöstö

5.2.1 Muu ammattihenkilö

Käytä muuta ammattihenkilöä asiakkaan tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti **tarvittaessa täydentämään** moniammatillisen tiimin työskentelyä ja toimimaan sen rinnalla.

Muu ammattihenkilö on vähintään ammatillisen tutkinnon suorittanut henkilö, joka toimii oman ammattialansa tehtävässä esim. liikunnanohjaajana, käsityön ohjaajana tai luovan toiminnan ohjaajana.

Huomioitavaa: Muu ammattihenkilö **ei missään tilanteessa voi korvata** moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä.

5.2.2 Avustava henkilöstö

Avustava henkilö on vähintään toisen asteen sosiaali- ja terveydenhuollon **tai** humanistisen **tai** kasvatusalan tutkinnon suorittanut henkilö (esim. lähihoitaja tai vapaa-ajan-ohjaaja).

Avustavan henkilöstön riittävyyden arviointi

Varmista aina, että avustavan henkilöstön määrä asiakkaan kuntoutuksen aikana on riittävä vastaamaan asiakkaan ja asiakasryhmän tarpeisiin laadukkaasti ja tavoitteellisen kuntoutuksen toteuttamiseksi koko kuntoutuksen ajan.

Perusta arviosi asiakkaan kuntoutuksen aikaisesta riittävästä avuntarpeen määrästä

- kuntoutusta edeltäviin asiakashaastatteluihin (ennakkoyhteydenotto)
- asiakaskohtaisiin esitietoihin
- palveluntuottajan omaan kokemukseen avustamisen riittävästä ja laadukkaasta järjestämisestä kuntoutuksen asiakkaille.

5.2.3 Palveluvastaava

Nimeä henkilöstöstä 1 palveluvastaava, jonka tehtävänä on organisoida, koordinoida ja varmistaa roolissaan kuntoutuksen toimivuutta ja sen tasalaatuisuutta. Hän toimii kaikkien palveluntuottajan toteuttamien liikehäiriösairautta sairastavan kuntoutuskurssien nimettynä koordinoijana.

Palveluvastaava voi olla myös 1 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöistä. Lisäksi hän voi toimia omaohjaajana sekä kurssin yhteyshenkilönä.

Palveluvastaava on koulutukseltaan terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä, ja jolla on ymmärrys ko. sairausryhmän erityistarpeista.

5.3 Kuntoutuksen toteuttavan henkilöstön sekä palveluvastaavan tehtävät ja kokemusvaatimukset

5.3.1 Erikoislääkäri

Tehtävä

Erikoislääkäri

- toimii kuntoutuksen moniammatillisessa tiimissä lääketieteellisenä asiantuntijana
- osallistuu roolissaan asiakasryhmän kuntoutuksen toteuttamiseen
- osallistuu asiakkaan kuntoutuksen toteuttamiseen asiakkaan yksilöllisen tilanteen vaatimalla tavalla (esim. asiakkaan yksilöllinen ohjaus)
- osallistuu tarvittaessa ja tilanteen mukaan asiakkaan tavoitteellisen kuntoutuksen suunnitteluun sekä kuntoutuksen laadun ja tuloksellisuuden arviointiin (esim. konsultaationa).

Kokemusvaatimus

Erikoislääkäriin kokemusvaatimuksena on

- **vähintään 3 vuoden** kokemus liikehäiriösairautta sairastavien aikuisten kuntoutuksesta ja/tai hoidosta viimeisten **10** vuoden ajalta.
 - Erikoistumisaikana hankittu kokemus otetaan huomioon.

5.3.2 Ammattihenkilöt

Tehtävät

Ammattihenkilöt

- vastaavat kurssin suunnittelusta ja toteuttamisesta omasta ammatillisesta näkökulmastaan
- ovat keskeisessä roolissa ohjaamassa asiakasta ja tukemassa tämän kuntoutumisprosessia
- etsivät aktiivisesti uusia näkökulmia ja uutta tietoa, joiden avulla asiakas voi saavuttaa kuntoutustavoitteensa

- kehittävät yhdessä toimivana moniammatillisena tiiminä uudenlaisia ratkaisuja asiakkaan kuntoutukseen.

Kokemusvaatimukset

Pakolliset ammattihenkilöt

- Vähintään 2 ammattihenkilöllä on **12 kuukautta** kokoaikaista tai vastaava määrä osa-aikaista työkokemusta liikehäiriösairautta sairastavien aikuisten kuntoutus- ja/tai hoitotyöstä. Tämä kokemus on hankittu **viimeisen 6 vuoden ajalta**.
- Vähintään yhdellä ammattihenkilöllä on kokemusta vähintään **200 tuntia** ryhmien ohjaamisesta.
- Ainakin yhdellä ammattihenkilöllä on kokemusta Parkinsonin tautia sairastavista asiakkaista sairauden eri vaiheissa (vastadiagnosoidut, varhaisvaihe ja pidempään sairastaneet).

Valinnaiset ammattihenkilöt

- vähintään 2 ammattihenkilöllä on **6 kuukautta** kokoaikaista tai vastaava määrä osa-aikaista työkokemusta liikehäiriösairautta sairastavien aikuisten kuntoutus- ja/tai hoitotyöstä. Tämä kokemus on hankittu **viimeisen 6 vuoden ajalta**.

5.3.3 Muu ammattihenkilö

Tehtävä

Muu ammattihenkilö

- osallistuu oman roolinsa mukaisesti asiakkaiden kuntoutuksen sekä ryhmätöiden toteutukseen yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa.

Kokemussuositus

Muun ammattihenkilöstön kokemussuosituksena on kokemus **liikehäiriösairautta** sairastavien aikuisten kuntoutus- ja/tai hoitotyöstä.

5.3.4 Avustava henkilöstö

Tehtävä

Avustava henkilöstö

- avustaa asiakkaita heidän yksilöllisiin avuntarpeisiin liittyvissä palvelu- ja avustustehtävissä, kuten liikkumisessa, siirtymisessä, ruokailussa, henkilökohtaisen hygienian hoitamisessa, pukemisessa ja riisumisessa.
 - Avustamisessa ja ohjauksessa on otettava huomioon asiakkaiden yleiset kuntoutuksen tavoitteet ja se toteutetaan moniammatillisen tiimin ohjauksen alaisena.
- osallistuu (avustustehtävien lisäksi) oman roolinsa mukaisesti asiakkaiden kuntoutuksen toteuttamiseen sekä ryhmätoimintaan **aina yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa. Huomioitavaa:** Avustava henkilöstö **ei toimi yksin** em. tehtävässä missään tilanteessa.

Kokemussuositus

Avustavan henkilöstön kokemussuosituksena on kokemus **liikehäiriösairautta** sairastavien aikuisten kuntoutus- ja/tai hoitotyöstä.

5.3.5 Palveluvastaava

Tehtävä

Palveluvastaava

- toimii ko. toimipisteessä kaikkien palveluntuottajan toteuttamien liikehäiriösairautta sairastavien aikuisten kuntoutuskurssien nimettynä yhteyshenkilönä
- vastaa kuntoutuksen palvelukokonaisuudesta ja sen tasalaatuisuudesta ottamalla huomioon asiakkaan sairauden vaatimat erityistarpeet
- huolehtii kuntoutusohjelman toimivuudesta sekä aikataulujen yhteensopivuudesta, sujuvuudesta ja joustavuudesta
- varmistaa kuntoutuksen alussa, että asiakkaat saavat kaiken tarvittavan tiedon kuntoutuksen toteutukseen liittyen
- on asiakkaiden saavutettavissa ja käytettävissä kuntoutuksen ajan

- huolehtii asiakkaiden tarvitsemien erityisruokavalioiden saatavuudesta ja tarjoilun toimivuudesta
- varmistaa kuntoutuksen aikana tarvittavan sairaanhoidon ja sujuvan yhteistyön toteutumisen paikallisten toimijoiden kanssa
- varmistaa asiakkaille ja heidän läheisilleen sopivien tilojen (esim. ruokailutilojen ja ryhmätyötilojen) toimivuuden ja riittävyyden.

Kokemussuositus

Palveluvastaavan kokemussuosituksena on kokemus **liikehäiriösairautta** sairastavien aikuisten kuntoutus- ja/tai hoitotyöstä.

6 Palveluntuottajan kokemus

Palveluntuottajalta edellytetään kuntoutuksen toteuttamisesta seuraavaa kokemusta*, joka on kertynyt **viimeisen 6 vuoden aikana**:

Kaikkien alla olevien ehtojen tulee täytyä

- Kuntoutus on toteutettu moniammatillisesti
- Toteutuksessa on ollut mukana vähintään 3 eri ammattiryhmän henkilöä, joista 1 on ollut neurologian erikoislääkäri
- Asiakkaat ovat olleet aikuisia (yli 18-vuotiaita)
- Asiakkaille on toteutettu neurologisen sairauden ja/tai vamman kuntoutusta.

Lisäksi seuraavien määrittelyjen tulee täytyä:

- Ainakin osalla näistä asiakkaista on ollut huomattavia toimintakyvyn rajoitteita
- Ainakin osalla näistä asiakkaista kuntoutumisen tarve on liittynyt työssä jatkamiseen tai sinne palaamiseen ja työkyvyn ylläpitämiseen
- Kuntoutusta on toteutettu yksilökuntoutuksena vähintään 10 asiakkaalle tai ryhmässä vähintään 2 kurssia.

***Tämä kokemus on kertynyt seuraavista moniammatillisesti toteutetuista kuntoutuksista:**

Kelan vaativa lääkinällinen kuntoutus (lukuun ottamatta terapioida) ja/tai harkinnanvarainen lääkinällinen kuntoutus ja/tai Kelan kuntoutuksen kehittämistoimintana järjestetty lääkinällinen kuntoutus ja/tai vastaavalle muulle maksajataholle toteutettu kuntoutus. Muina maksajatahoina voidaan ottaa huomioon esim. terveydenhuolto ja vakuutusyhtiöt.

Itse maksaville asiakkaille toteutettua kuntoutusta ei oteta huomioon kokemuksena, koska heidän kuntoutustarvettaan ei ole todennettu Kelan kuntoutuspalvelua vastaavalla tavalla.

7 Kuntoutuskurssilla käytettävät tilat

7.1 Palveluntuottajan toimipisteessä sijaitsevat tilat

Toteuta liikehäiriösairautta sairastavan kuntoutuskurssi palveluntuottajan **toimipisteessä**. Tämä toimipiste on laitousyksikkö.

Kuntoutuskurssilla edellytetty laitousyksikkö on määritelty **yleisen osan luvussa 11.1. Kuntoutustilat**.

Palveluntuottajan toimipisteellä **on oltava** yleisessä osassa laitousyksikölle määritellyt **tilat** ja näiden tilojen **on sijaittava** palveluntuottajan toimipisteessä.

Toteuta asiakkaan ruokailut palveluntuottajan toimipisteessä.

Lisäksi toimipiste on oltava rekisteröity yleisessä osassa määritellyllä tavalla. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 20.1.1: Palveluntuottajan ja palveluyksikön rekisteröinti.

Laitousyksikölle määriteltyjen **tilojen lisäksi** palveluntuottajan toimipisteessä **on lisäksi oltava**

- toinen ryhmätyötila
- toinen huone asiakkaan yksilöllistä tapaamista varten
- allastila
- kuntosali
- liikuntasali.

7.2 Muut kuin kuntoutuspalvelussa edellytetyt tilat

Palveluntuottajalla voi olla käytössään kuntoutuspalvelussa **määritettyjen ja edellytettyjen tilojen lisäksi myös** muita kuntoutustiloja asiakkaan kuntoutuksen toteuttamiseksi. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 11.2: Muut kuntoutuksen toteuttamiseen vaaditut tilat.

7.3 Asiakkaan majoitustilat kuntoutuksen aikana

Tämän kohderyhmän asiakas **on majoitettava samassa toimipisteessä**, jossa kuntoutus toteutuu.

Lisäksi tämän kohderyhmän majoitustiloissa käytössä **on oltava hälytysmenetelmä**, jonka avulla asiakas voi esteettä kutsua tarvittaessa henkilöstön paikalle.

Lisätietoja: Yleinen osa

- luku 12: Majoitus
- luku 17.3: Hälytyslaite.

7.3.1 Asiakkaan (ja hänen läheisensä) majoittamisessa huomioitavaa

Järjestä asiakkaan majoitus siten, että asiakas

- saa huoneen käyttöönsä heti, kun saapuu majoituspaikkaan kuntoutuksen alkamispäivänä
- ja**
- saa käyttää huonetta kuntoutuksen päättymiseen saakka.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 12.2: Huoneen luovutus kuntoutuksen tulo- ja lähtöpäivänä.

7.3.2 Majoitukseen liittyvä avustaminen

Järjestä tämän kohderyhmän asiakkaan majoitukseen liittyvä mahdollinen ilta- ja yöajan avustaminen sekä valvonta saman tasoisesti kuin vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen asiakkaille.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 17.4.2: Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen asiakas/Turvallisuus majoittumisen aikana.

8 Toimintakyvyn arviointi ohjaa toteutusta ja tekee muutoksen näkyväksi

Toteuta kuntoutuskurssi siten, että

- asiakas saa tietoa ja ymmärtää arvioinnin sekä siinä käytettävien mittaussmenetelmien merkityksen oman kuntoutumisensa kannalta (esim. kuntoutuksen hyödyn arviointi)
- asiakas voi luottaa, että käytettävät arviointimenetelmät ovat turvallisia, päteviä ja tarkoituksenmukaisia käyttötarkoitukseensa
- arviointimenetelmien käyttäjät hallitsevat niiden käytön.

Lisätietoja toimintakyvyn arvioinnista ja mittaamisesta on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen TOIMIA-tietokannassa (www.toimia.fi).

8.1 Mittarit ja menetelmät, niiden käyttö ja mittauksen tarkoitus

Toteuta asiakkaan **toimintakykymittaukset** kuntoutuksen alussa ja lopussa. Käytä mittauksessa alla lueteltuja pakollisia ja vapaaehtoisia mittareita ja menetelmiä.

Kuntoutuksen tavoitteet asetetaan kuntoutuksen alussa ja niiden toteutumista arvioidaan kuntoutuksen lopussa.

8.1.1 Kuntoutuksen hyödyn arvioinnissa ja raportoinnissa käytettävä GAS-menetelmä ja muut pakolliset mittarit

Liikehäiriösairautta sairastavan kuntoutuskurssi on mukana Kelan kuntoutuksen hyödyn arvioinnissa ja raportoinnissa. Kuntoutuksen hyödyn arvioinnissa verrataan asiakkaan kuntoutuksen päätösvaiheen mittaustuloksia alkuvaiheen tilanteeseen.

Alla on lueteltu kuntoutuskurssilla käytettävät kuntoutuksen hyödyn arvioinnin pakolliset mittarit, joiden tulokset palveluntuottaja raportoi Kelalle. Tulosten raportointi Kelalle vaatii aina asiakkaan kirjallisen suostumuksen asiaan. **Lisätietoja** kuntoutuksen hyödyn arvioinnista on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla kohdassa Palveluntuottajille – Kuntoutuksen mittaaminen ja arviointi.

GAS-menetelmä

- Kuntoutuksen tavoitteiden laatimisen ja arvioinnin apuväline. Tavoitteet laaditaan yhdessä asiakkaan kanssa kuntoutuksen alussa. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan kuntoutuksen päättyessä.
- Kuntoutuksen tavoitteiden on oltava realistisia, aikataulutettuja, mitattavia, kirjattavia ja asiakkaalle merkityksellisiä.

Lisätietoja GAS-menetelmästä on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla kohdassa Palveluntuottajille – Kuntoutuksen mittaaminen ja arviointi.

Elämänlaatumittari WHOQOL-BREF

- **Lisätietoja** elämänlaatumittarista on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen TOIMIA-tietokannassa (www.toimia.fi).
- Tuloksia hyödynnetään asiakkaan elämänlaadun arvioinnissa ja seurannassa sekä kuntoutuksen vaikuttavuuden arvioinnissa
 - Alkumittaukset toteutetaan ensimmäisen jakson aikana
 - Loppumittaukset toteutetaan viimeisen jakson aikana.

Beckin depressiokysely 21-osioinen (BDI-21, käyttö väestötutkimuksiin)

- Masennusoiremittari. **Lisätietoja** masennusoiremittarista on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen TOIMIA-tietokannassa (www.toimia.fi).
- Tuloksia hyödynnetään asiakkaan masennuksen oirekuvan arvioimiseksi.
 - Alkumittaukset toteutetaan ensimmäisen jakson aikana
 - Loppumittaukset toteutetaan viimeisen jakson aikana.

Huomioitavaa: Varmista, että käytössä on mittarin väestötutkimuksiin tarkoitettu versio.

Työkyky-kysely

- Työkyky-kyselyllä arvioidaan ja raportoidaan kuntoutuksen hyötyä, oikea-aikaisuutta sekä vaikutusta asiakkaan opiskelu- ja työkykyyn. Asiakas ja palveluntuottaja täyttävät lomakkeesta omat kysymyksensä. **Työkykykysymykset-lomake** (AKV1) on Kelan verkkosivuilla kohdassa lomakkeet.

- Asiakas täyttää lomakkeen kuntoutuksen alku- ja päätösvaiheessa. Moniammatillisen tiimin ammattihenkilö täyttää oman osuutensa lomakkeesta vain kuntoutuksen päätösvaiheessa.
 - Alkumittaukset toteutetaan ensimmäisen jakson aikana
 - Loppumittaukset toteutetaan viimeisen jakson aikana.

Huomioitavaa: WHOQOL-BREF-, Työkyky-kysely- ja BDI 21-mittarien osalta mittaukset toteutetaan kuntoutuksen lopussa vain, jos edellisestä mittauksesta on kulunut **yli 3 kuukautta**. Jos mittaukset eivät joltain osin toteudu esim. kuntoutuksen keskeytyksen tai muun syyn takia, raportointiin kirjataan tieto myös tällaisesta toteutumatta jääneestä mittauskerrasta.

8.1.2 Vapaaehtoiset mittarit

Palveluntuottaja voi käyttää kohderyhmälle soveltuvia vapaaehtoisia mittaus- ja arviointimenetelmiä asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan.

8.2 Asiakaslähtöisyyden mittaaminen

8.2.1 KAARI-kysely

Käytä asiakaslähtöisyyden seurannassa ja mittaamisessa KAARI-kyselyä. **Lisätietoja** asiakaslähtöisyyden mittaamisesta (KAARI-kysely) on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla kohdassa Kuntoutuspalvelut – Palveluntuottajille – Kuntoutuksen mittaaminen ja arviointi.

Huolehdi, että

- asiakas vastaa KAARI-kyselyyn kuntoutuskokonaisuuden päätösvaiheessa
- asiakkaalla on käytettävissään vastaamiseen soveltuva tila, tarvittava verkko-yhteys ja näyttöpäätte. Opasta asiakasta kyselyn täyttämässä ja anna teknistä apua.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 1.2: Asiakaslähtöisyys.